

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
ЖІНОЧОГО СПОРТУ В КРАЇНАХ ПІВНІЧНОЇ
АФРИКИ ТА БЛИЗЬКОГО СХОДУ

Дьоміна Альона

Національний університет фізичного виховання і спорту України

Аннотація

Для понимания современных тенденций развития женского спорта в странах Северной Африки и Ближнего Востока, нами был разработан специальный блок вопросов, на которые предложено ответить экспертам. Прежде, чем определить перспективы женского спорта в странах региона и разработать проект комплексной программы развития, необходимо проанализировать исторические аспекты и современные тенденции. На основе полученных результатов можно строить гипотезы относительно перспектив развития женского спорта в исследуемом регионе. Для получения максимально объективной информации о состоянии развития женского спорта в странах изучаемого региона, экспертам было предложено ответить на ряд вопросов, подтверждающих или опровергающих вышеперечисленные критерии. Так, на вопрос: необходимы ли регулярные занятия физической культурой и спортом в начальной, средней и старшей школе, – эксперты единогласно дали положительный ответ. Такой же ответ они дали

и на вопрос: необходимы ли регулярные занятия физической культурой и спортом в колледжах и высших учебных заведениях. Также, эксперты показали единство и в группе вопросов, связанных с представительством женщин в органах управления [8]. Так, эксперты ответили положительно на вопрос: должны ли присутствовать женщины в высших органах управления физическим воспитанием в стране. Эксперты также уверены в необходимости присутствия женщин и в высших органах управления спортом в стране и в спортивных СМИ.

Ключевые слова: женский спорт, Северная Африка, Ближний восток, международное спортивное движение.

Annotation

To understand the current trends of women's sports in North Africa and the Middle East, we have developed a special set of questions, which were asked to answer the experts. Before perspectives of women's sports in the region and to draft a comprehensive development program necessary to analyze the

historical aspects and contemporary trends. Based on the results you can build hypotheses regarding the development of women's sports in the study region. For most objective information on the state of women's sports in the countries of the region under study, experts were asked to answer a series of questions that confirm or refute the above listed criteria. So, to the question whether the necessary regular physical education and sports in elementary, middle and high school, experts unanimously gave a positive response. The same response they gave to the question: is the necessary regular physical education and sports in colleges and universities. Also, experts have found unity in the group and issues related to women's representation in government. [8] The experts answered positively to the question whether women should be present in the highest body of physical education in the country. Experts also believe in the necessity of the presence of women in higher management bodies of sport in the country and the sports media.

Keywords: women's sports, North Africa, the Middle East, the international sports movement.

Актуальність. Історично склалися так, що одним із головних критеріїв, що визначає міру розвитку суспільства країни або регіону, служить рівень свободи жінки і її участь в соціальному житті. Спорт є невід'ємною частиною цього життя [1].

На сьогодні сучасний спорт характеризується повсюдною емансипацією, це призводить до того, що практично не залишилося чисто «чоловічих» видів спорту. З кожним роком програми змагань розширюються і додаються нові категорії, в яких беруть участь жінки. Так, «жіночими» стали боротьба, бокс, хокей, футбол, важка атлетика, а число жінок, які беруть участь в олімпійських іграх, практично порівнялося в процентному співвідношенні з чоловіками [5].

Величезний вплив на популяризацію жіночого спорту у світі робить міжнародний олімпійський комітет. Відродження сучасних олімпійських ігор зіграло знакову роль у розвитку жіночого спорту. Міжнародний олімпійський комітет і безліч фондів і асоціацій виступають на користь рішення цих проблем і сприяють популяризації спорту серед жінок. Відомо, що серед основних завдань МОК особливе місце займає заохочення і підтримка просування жінок у спорті на всіх рівнях і в усіх структурах з метою досягти здійснення принципу рівності чоловіків і жінок [4, 5].

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконується у відповідності до «Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2011-2015 рр.» по темі 1.1. «Історичні, організаційно-методичні та правові основи реалізації олімпійського створення України».

Мета роботи: проаналізувати сучасні тенденції розвитку жіночого спорту в країнах Північної Африки та Близького Сходу.

Завдання досліджень:

1. Вивчити соціально-історичні особливості формування жіночого спорту в країнах Північної Африки та Близького Сходу.

2. Встановити вплив специфіки регіонального розвитку на сучасний стан і перспективи сучасного жіночого спорту в країнах Північної Африки та Близького Сходу.

Об'єкт дослідження – участь жінок у міжнародному спортивному русі.

Предмет дослідження – соціально-історичні передумови формування жіночого спорту в країнах Північної Африки та Близького Сходу.

Методи досліджень:

1. Аналіз і узагальнення спеціальної літератури, документальних джерел і матеріалів Інтернет.

2. Соціологічні методи: бесіди, інтерв'ю, опитування.

3. Контент-аналіз.

Наукова новизна роботи:

- вперше визначені соціально-історичні передумови формування і розвитку жіночого спорту в країнах Північної Африки і Близького Сходу;

- вперше показані сучасні тенденції розвитку жіночого спорту в країнах Північної Африки та Близького Сходу;

- доповнено відомості про значення і роль жіночого спорту в сучасному суспільстві і міжнародному спортивному русі.

Результати досліджень та їх обговорення.

Близький Схід у традиційній географії включає в себе країни південно-західної Азії: Бахрейн, Йорданія, Ізраїль, Ірак, Іран, Ємен, Катар, Кувейт, Ліван, ОАЕ, Оман, Палестина, Сирія і Саудівська Аравія. 14 держав регіону відрізняються за державним устроєм, з них: 7 республік; 7 монархій, з яких 3 – абсолютні монархії. Північна Африка охоплює територію, на більшій частині якої розташована пустеля Сахара. Тут знаходяться найбільші за

територією держави Африки: Алжир, Єгипет, Лівія, Мавританія, Марокко, Судан, Туніс, Західна Сахара.

У першу чергу експерти виділили групу критеріїв, на підставі яких можна визначити рівень розвитку жіночого спорту в країні [1]. На думку експертів, провідними критеріями, що визначають рівень розвитку, є: наявність спеціальних державних документів, які регулюють функціонування жіночого спорту в країні, кількість таких жінок, які займаються спортом в школах, наявність спеціальних програм розвитку жіночого спорту в країні і кількість жінок, які займаються спортом жінок в студентському середовищі (рис. 1). Про необхідність і важливість нормативно-правового забезпечення жіночого спорту ми згадували в попередньому пункті [2]. Наявність державних документів регулюють функціонування жіночого спорту в країні, свідчить про те, що спорт є одним з пріоритетних соціальних напрямків, що жінки фактично є повноцінними членами суспільства з відповідними правами та обов'язками. З цим критерієм тісно пов'язана і наявність спеціальних програм розвитку жіночого спорту. На жаль, на сьогоднішній день, якщо і є приватні програми розвитку, то вони носять локальний характер або обмежені певним видом спорту. Але факт їх наявності не можна недооцінювати. Наприклад, в Мавританії, на базі Національного олімпійського комітету створена комісія у справах жіночого спорту [7]. Комісією було розроблено ряд спеціальних програм фізичної активності для жінок, які включали в себе заняття йогою, пілатесом і фітнесом. Таким чином, з початку роботи цих програм, вдалося залучити до регулярних занять фізичною активністю понад 2 тисяч жінок, при тому, що населення країни становить 3,1 млн. чоловік. Кількісні показники як критерій ви-

Рис.1. Критерії, що визначають рівень розвитку жіночого спорту в країні

значає рівень розвитку жіночого спорту мають особливе значення за рахунок точності результатів. Кількість молоді, яка займається спортом, є показником реального резерву, на який може розраховувати країна при відборі в спортивні секції поглибленої спеціалізації. Тому важливо вести контроль тих, хто займається спортом у школах, коледжах і вищих навчальних закладах[4].

Серед важливих критеріїв, експерти виділили такі: кількість видів спорту, в яких представлені жінки в збірних командах; представництво жінок в органах управління фізичним вихованням і спортом в країні і наявність комітету при органах управління з питань жіночого спорту в країні (рис.1). Об'єктивним показником є й кількість видів спорту, в яких представлені жінки. Цей критерій демонструє, не просто те, скільки жінок займаються спортом, що також має значення, але і їх розподіл за сегментами досліджуваного об'єкта. Як відомо, спортивний рух не обмежується тільки спортсменками, є й спортивні функціонери, спортивні журналісти і ті, хто має відношення до забезпечення сфери спорту [3]. Таким чином, з'ясується кількість жінок, представлених в органах управління фізичним вихованням і спортом. На рівні прийняття глобальних галузевих рішень щодо жіночого спорту і розвитку необхідний гендерний

баланс, наявність якого підвищить ефективність рішень. Також присутність жінок у вищих ешелонах управління сферою фізичної культури і спорту свідчить про ступінь розвитку суспільства країни. З тих же причин важлива наявність комітету зі справи жіночого спорту при органах державного управління [5]. Всі ці критерії в сукупності і окремо вказують на ступінь розвитку жіночого спорту в країні.

Не менш важливими критеріями експерти назвали: кількість завойованих жінками нагород на міжнародних спортивних змаганнях, кількість жінок які займаються у спортивних клубах, секціях, фітнес центрах та ін.; представництво жінок у збірних командах країни. Кількість завойованих нагород на міжнародних змаганнях – один з головних критеріїв ефективності підготовки спортсменів до змагань (рис.1).

Спортивна нагорода – це результат фізичної та психологічної роботи спортсмена, головна мета участі у змаганнях. Кількість завойованих нагород тісно пов'язане з кількістю жінок у збірних командах країни. Обидва критерії визначають рівень підготовленості спортсменок до змагань міжнародного масштабу [8].

Для отримання максимально об'єктивної інформації про стан розвитку жіночого спорту в країнах досліджуваного регіону експертам було запропоновано

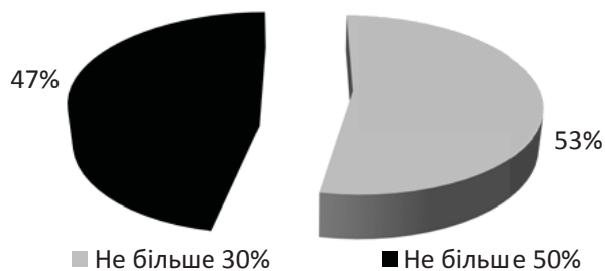
відповісти на ряд питань, що підтверджують або спростовують, вищеперелічені критерії. Так, на питання: чи є необхідними регулярні заняття фізичною культурою і спортом в початковій, середній і старшій школі, – експерти одногослосно дали позитивну відповідь. Таку ж відповідь вони дали і на питання: чи є необхідними регулярні заняття фізичною культурою і спортом в коледжах і вищих навчальних закладах.

Також експерти виявили єдність і в групі питань, пов'язаних з представництвом жінок в органах управління[8]. Експерти відповіли позитивно на питання: чи повинні бути присутніми жінки в найвищих органах управління фізичним вихованням в країні. Експерти також упевнені в необхідності присутності жінок і у вищих органах управління спортом в країні і в спортивних засобах масової інформації. У разі позитивної відповіді експертів на ряд цих питань, необхідно було з'ясувати приблизне співвідношення жінок і чоловіків в органах управління фізичним вихованням, спортом і спортивних засобах масової інформації. Так, думки експертів розподілилися таким чином: 53% відповіли, що представництво жінок у вищих органах управління фізичним вихованням в країні не повинно перевищувати 30%, а 47% експертів відповіли, що не більше 50% (рис. 2).

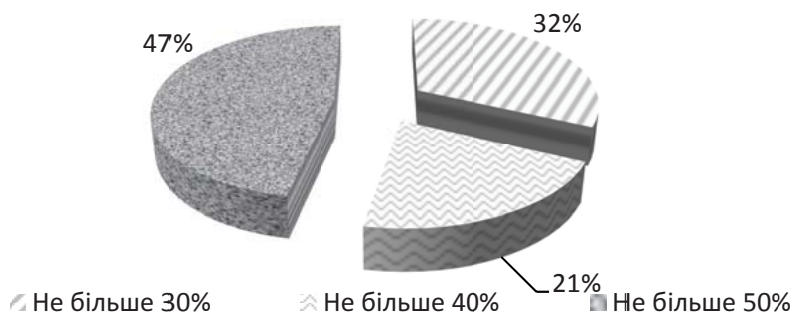
На їх думку, представництво жінок в органах управління сферою спорту в країні, має бути на такому рівні: 47% експертів відповіли, що жінок має бути в органах управління спортом в країні не більше 50%; 32% відповіли – не більш ніж 30% і 21% відповіли – 40% (рис. 3).

У питанні про належне представництво жінок у засобах масової інформації експерти проявили однаковість і відповіли, що в процентному співвідношенні жінок і чоловіків має бути по 50%. І тільки один експерт відповів,

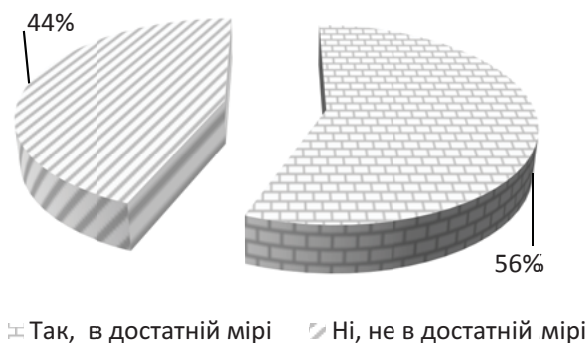

Рис.2. Належне представництво жінок(%) у вищих органах управління фізичним вихованням в країні

Рис. 3. Належне представництво жінок (%) у вищих органах управління спортом в країні

Рис. 4. Ступінь підтримки Міжнародного олімпійського комітету, жінок країн Північної Африки та Близького Сходу в їх прагненні до занять спортом

що кількість жінок у спортивних засобах масової інформації має бути не більше 40%.

Питання про роль Міжнародного олімпійського комітету у розвитку жіночого спорту в країнах Північної Африки та Близь-

кого Сходу є одним із базових у даному дослідженні, оскільки глобальну стратегію розвитку спорту в світі створює саме МОК. Експерти як безпосередні учасники спортивного руху країн досліджуваного регіону, відповіли

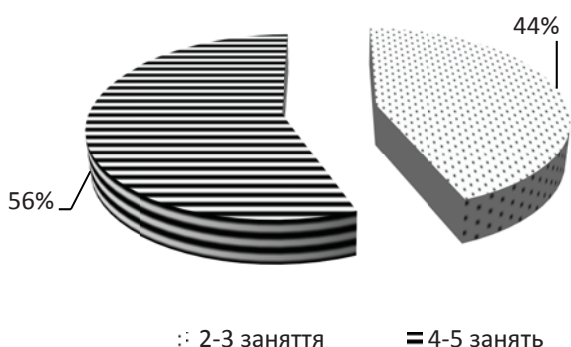
на запитання: чи в достатній мірі Міжнародний олімпійський комітет підтримує жінок даного регіону в їх прагненні до занять спортом. Думки розподілилися таким чином: 56% експертів відповіли позитивно на це питання; відповідно, 44% – негативно (рис. 4).

Як показують результати відповідей експертів з даного питання, більшість вважають, що Міжнародний олімпійський комітет в достатній мірі підтримує жінок регіону. Зі свого боку Міжнародний олімпійський комітет створює умови для розвитку спорту в світі і необхідні нормативно-правові основи були створені багато років тому. З іншого боку в силу соціально-культурних особливостей країн Північної Африки і Близького Сходу, авторитетну думку й іноді – втручання Міжнародного олімпійського комітету, необхідно. Перед Іграми Олімпіад у Лондоні 2012 році ряд країн досліджуваного регіону змушені були вперше делегувати спортсменок для участі у змаганнях. Це, безсумнівно, позитивний результат діяльності Міжнародного олімпійського комітету в роботі з Національними олімпійськими комітетами країн Північної Африки та Близького Сходу. Делегування жінок для участі в Іграх Олімпіад в Лондоні значним чином покращило імідж країн-учасниць і підвищило рівень довіри світової спільноти до державам регіону. У зв'язку з виходом на міжнародну спортивну арену, спортивні функціонери зіткнулися з новим викликом – підготовкою спортсменок до змагань вищого ешелону. Так, на думку експертів, кількість занять фізичною активністю на тиждень, в різні вікові періоди повинні відрізнятися. І, на сьогоднішній день, і в цьому одноголосно згодні всі експерти, кількість занять для дівчаток 4-7 років становить 2-3. Для віку 8-11 років, думки експертів розділилися. Так, 44% експертів, вважають, що кількість занять має становити

Рис. 5. Належна кількість занять на тиждень, для дівчат 8-11 років

Рис. 6. Належна кількість занять на тиждень, для дівчаток 12-15 років

ти також 2-3, але з приміткою, що рівень навантаження залежить від багатьох факторів, а не тільки від віку. 56% експертів вважає, що – 3-4 заняття (рис. 5).

Для дівчат у віці 12-15 років, думки експертів також розділились в таких же пропорціях як і в попередньому питанні. Так, 44% експертів вважає, що кількість занять не повинно перевищувати 3 разів. Але 56% експертів вважає, що кількість повинна збільшитися до 4-5 разів на тиждень. Необхідно, також враховувати, що вік 12-15 років – це період гормонального сплеску, пов'язаного з процесом статевого дозрівання(рис.6).

Для дівчат у віці 16-21 року 44% експертів вважають, що кількість занять повинно бути не більше 3-4 разів, 56%, що – 4-5 разів на тиждень. Для жінок у віці 22-35

і 36-55 років, всі експерти зійшлися на думці, що раціональна кількість занять фізичною активністю, 4-5 разів на тиждень. Також і в питанні кількості занять для жінок у віці 56-60 років, експерти зійшлися в думках, що не більше 3-4 рази на тиждень є найбільш раціональною кількістю. Для жінок у віці 60-75 і 75-90 років, експерти одногласно, визначили, що кількість занять фізичною активністю повинно знаходитися на рівні 2-3 рази на тиждень.

Отримані дані не є керівництвом до побудови тренувального процесу, але вони характеризують загальні тенденції функціонування жіночого спорту в країнах Північної Африки та Близького Сходу.

З вищевикладеного можна зробити висновок: по-перше, виділивши конкретні критерії, за

допомогою яких можна визначити рівень розвитку жіночого спорту в країнах Північної Африки та Близького Сходу, можна свідчити про сучасні тенденції та перспективи. По-друге, важливим є й те, що в органах управління фізичною культурою і спортом, а також у спортивних засобах масової інформації в достатній кількості були представлені жінки, – для створення балансу. По-третє, більшість експертів відзначають достатній рівень підтримки з боку Міжнародного олімпійського комітету жінок регіону в їх прагненні до занять фізичною культурою і спортом. Важливо розуміти, що загальні теоретичні основи спортивної підготовки жінок країн Північної Африки і Близького Сходу повинні бути розроблені на основі системного аналізу загальних факторів, що впливають на процес підготовки, з урахуванням соціально-культурних особливостей регіону.

Сучасні тенденції розвитку жіночого спорту в країнах Північної Африки та Близького Сходу характеризуються пошуком балансу між соціо-культурними особливостями регіону і загальноприйнятими принципами спортивного руху. Спостерігається значний поступ у всіх сферах спортивного руху країн регіону. Не тільки спортсменки стикаються з новими викликами сучасного світу, але й тренерський склад, спортивні функціонери та органи державного управління сферою фізичного виховання і спорту в країні. Системи управління сферою фізичного виховання і спорту в країнах Північної Африки та Близького Сходу адекватно реагують на постійні зміни в зовнішньому середовищі і шукають способи адаптації внутрішніх процесів до зовнішніх.

Серед перспективних видів фізичної активності та спорту для жінок в країнах Північної Африки та Близького Сходу респонденти та експерти виокремили

такі танцювальні види спорту: спортивні єдиноборства, ігрові види спорту, фехтування, стрільба з луку, важка атлетика та легка атлетика. Суспільство країн досліджуваного регіону розвивається дуже стрімко, що відкриває додаткові можливості для жінок в усіх сферах суспільного життя. В останні роки жінки регіонів активно беруть участь у політичних та суспільних процесах.

Висновки.

1. В останні роки роль жінок країн Північної Африки і Близького Сходу стає все більш помітною і важливою, оскільки, в умовах глобалізації світового співтовариства для них відкриваються нові можливості самореалізації засобами занять фізичною культурою і спортом.

2. Важливим є той факт, що участь жінок у спортивному русі не обмежується тільки лише представництвом їх у збірних командах країн, але й одержанням спеціалізованої освіти тренера.

3. Питання проблематики жі-

ночого спорту в країнах Північної Африки та Близького Сходу виносяться на всіх світових наукових спеціалізованих конгресах і конференціях. Створюються комісії з питань жіночого спорту при Національних олімпійських комітетах.

Література.

1. Соболева Т.С. Маскуліні жінки і спорт. // Теорія і практика фізичної культури. Науково-теоретичний журнал №7, 1997.
2. Соболева Т.С., Азарних Т.Д. Стаття, гендер та жіночий спорт. // Вчені записки університету ім. П.Ф. Лесгафта. №10(104)/2013. – 158-162 с.
3. Мельникова Н.Ю. Основні тенденції розвитку жіночого олімпійського спорту в сучасному світі // Олімпійський і міжнародний спортивний рух: історія, теорія, практика: Міжвузовий збірник наукових матеріалів, присвячений 90-річчю першого виступу російських спортсменів на

Олімпійських іграх. Воронеж - 1998. - 140 с.

4. Мягкова С.Н. Проблеми гендерної асиметрії в сучасному олімпійському русі // Теор. і практ. фіз. культ. № 3. - 2001. - 49 с.
5. Fasteau, B.F. Giving women a sporting chance. In S.L. Twin (Ed.), *Out of the bleachers: Writing on women and sport*. Old Westbury, NY: Feminist Press. – 2007 – 165-173 pp.
6. Grant, C.H., & Geadelmann, P.L. *Equality in sport for women*. Washington, DC: American Alliance for Health, Physical Education, and Recreation. – 2008 – 96-102 pp.
7. Joan Steidinger. *Sisterhood in Sports: How Female Athletes Collaborate and Compete* Rowman & Littlefield Publishers – 2014 – 176-182 pp.
8. Sandra L. Hanson and Rebecca S. Kraus *Sociology of Education* Vol. 71, No. 2 (Apr., 2014), pp. 93-110

